

2H - Verduurzaming van de importen van soja of zo groot mogelijke

Europese zelfvoorziening van eiwitgewassen

Thema:	Rechtvaardig handels- en landbouwbeleid
Moderator:	Guus Geurts (Platform Aarde Boer Consument)
Spreekers:	Wijnand van IJssel (Ministerie van Buitenlandse Zaken), Tamara Mohr (Both ENDS), Nina Holland (Corporate Europe Observatory), Jorge Daneri (milieuadvocaat, NGO M'Bigua regio Entre Rios Argentinië), Keimpe van der Heide (Nederlandse Akkerbouw Vakbond)

Verslag

Tamara Mohr stelde dat het areaal soja in Latijns-Amerika tussen 1993 en 2013 gegroeid is met 300% van 18,4 naar 55,6 miljoen hectare. Van het totale landbouwareaal in een aantal landen zijn de volgende percentages beplant met soja: Paraguay 55%, Argentinië 54%, Brazilië 42% en Bolivia 36%. Het aantal liters gif per hectare is gestegen van 3 naar 15 hectare. De doelstelling was dat er in Nederland in 2015 alleen nog RTRS-soja verwerkt zou worden. In werkelijkheid is dit 14%.

Wereldwijd wordt 1% volgens RTRS-criteria geproduceerd. Er zijn ook andere vrijwillige keurmerken, met lagere eisen.

De soja-coalitie bestaat uit maatschappelijke organisaties die sinds 2003 samen komen om te streven naar verduurzaming, vervanging en vermindering van soja. Vrijwilligheid lijkt niet veel te gaan veranderen en de vraag is nu wat de volgende stap is om wel tot verandering te komen. Regelgeving zou bijvoorbeeld verder onderzocht moeten worden.

Wijnand van IJssel besprak de Dutch Policy Sustainable Trade met de 'Six Ambitions':

1. Global and EU Trade frameworks and agreements facilitate the achievement of the Global Goals and Climate Goals (sustainability in (free) trade agreements and due diligence linked to market access);
2. Agreements in EU and beyond on minimum sustainability criteria on production;
3. Innovation in sustainable business models and production methods;
4. Facilitating platforms for sustainable value chains;
5. Strengthening institutional environment for sustainable production and trade in LMIC;
6. Strengthening our knowledge position on sustainable value chains.

Kritiek op het eerste punt is dat de duurzaamheidseisen in vrijhandelsverdragen stellen niet veel voor, omdat de WTO niet toestaat dat er eisen aan de wijze van productie van importproducten worden gesteld.

Nina Holland gaf kritiek op de RTRS. RTRS legitimeert inherent een onduurzaam systeem van Europese bio-industrie. Vrijwillige certificering doet niets tegen (Roundup Ready) soja-expansie. Certificatie van een deel van de plantages is mogelijk, de overige teelt wordt geëxporteerd naar klanten als China die deze eisen niet stellen. RTRS-biobrandstof leidt tot nog meer vraag.

De criteria zijn een lege huls; zij gaan niet verder dan de wettelijke eisen in productielanden. Na 2009 is ontbossing nog steeds mogelijk als het gebied niet wordt aangemerkt als High Conservation Value. Alle ontbossing tot 2009 is gelegaliseerd. Jaarlijkse inspecties worden van tevoren aangekondigd en zij testen niet op (residuen van) bestrijdingsmiddelen op de soja zelf. Concurrentie met betere labels (GGO-vrij, Fair Trade) geeft foute bedrijven een groen imago. Roundup Ready-soja wordt aangemerkt als 'goed voor milieu', want niet ploegen zou erosie voorkomen en goed zijn voor klimaat. Er vond een herziening van RTRS-criteria plaats via een werkgroep met grootgrondbezitters, de vier grote pesticide- en zadenproducenten en NGO's waaronder WWF. Het resulteerde niet in verbetering van de pesticiden-criteria. Waar zijn Solidaridad en Stichting Natuur en Milieu?

Ten slotte, bestaat er een controverse over de kankerverwekkendheid van glyfosaat (bestanddeel van o.a. Roundup) tussen de EFSA en de WHO

In conclusie (van Nina Holland) is RTRS-soja business as usual en vooral voordelig voor het bedrijfsleven. Dit verdient geen steun van NGOs en geen ontwikkelingsgeld.

Uit de IDH-evaluatie (2014) bleek dat er “geen bewijs is dat RTRS bijdraagt aan oprukkende ontbossing in soja producerende landen als Brazilië”. Ook is er geen voordeel voor de kleine boer: “gecertificeerde soja voor grootste deel van plantages”. De “vraag blijft achter en zal afhangen van NGOs en publieke campagnes”. IDH: 6,5 miljoen bijdrage aan RTRS, via Nederlands belastinggeld. Dit zijn subsidies voor de investeringen van de soja-industrie, een fonds geleid door Solidaridad (‘Soy Fast Track Fund’). Wijnand van Gijssel is het niet eens met ‘soja-industrie’, en vindt zijn (GG) voorstel van ‘soja-keten’ een beter woord. Convenant 2011: in 2015 100% RTRS-soja, in 2013: 417.000 ton van de 2,4 miljoen ton.

Jorge Daneri voegt toe dat in Argentinië een enorme ontbossing heeft plaatsgevonden om ruimte te maken voor soja-monoculturen in grootgrondbezit. De toelating in 1996 van genetisch gemanipuleerde soja heeft hieraan bijgedragen. Nu is er sprake van een ‘genetisch totalitair regime’, waarbij er plantages worden aangelegd zonder voorafgaande sociale - en milieueffectrapportages.

Keimpe van der Heide gaf aan dat Europese plantaardige eiwitproductie in het verleden is vervangen door geïmporteerde soja. Tot 1993 werd in Nederland en de EU volop eiwitgewassen geteeld. EU mocht teelt stimuleren via productiesubsidies en ook (tot 1962 GG) de markt beschermen via importheffingen. Bij de WTO-onderhandelingen is die mogelijkheid de eiwitteelt te stimuleren weggegeven via het Blair House Akkoord met de VS. Het is gevolg is dat Europa nu voor plantaardig eiwit voor >75% afhankelijk is van import van buiten de EU. Met de teelt verdween ook veredeling en ontwikkeling van teelttechniek.

Hoe krijgen we teelt weer van de grond? Het rendement voor akkerbouwer moet vergelijkbaar zijn met wintertarwe. Risico's moeten te overzien zijn en teeltkundige kennis moet voorhanden zijn. Er moeten rassen beschikbaar zijn geschikt voor Nederlandse omstandigheden en we moeten de afzetmarkten vergroten. De opbrengst van soja en lupine moet sterk omhoog om te kunnen concurreren. De meerwaarde zit in GMO-vrij en regionaal geteelde gewassen. Ten slotte, om Europese eiwitteelt een boost te geven zouden er weer importheffingen op soja moeten worden ingesteld.

Uitkomsten

1. De Sojacoalitie zet in op verduurzaming, vervanging en vermindering van soja. De Nederlandse overheid steunt direct en indirect via het Initiatief Duurzame Handel de Round Table for Responsible Soy (RTRS), met als doel de sojaketen ‘verantwoorder’ te maken. De RTRS werd opgericht in 2005 en bestaat uit grootgrondbezitters, multinationale verwerkende en handelsbedrijven, supermarkten, veevoederindustrie en maatschappelijke organisaties. Wereldwijd wordt momenteel slechts 1% van de soja geteeld volgens de vrijwillige criteria van de RTRS. In Nederland is dat 14%, de doelstelling van 100% in 2015 werd dus lang niet gehaald.
2. Veel milieu- en boerenorganisaties wijzen RTRS af. Zij zeggen dat het een greenwash is voor een destructieve industrie, waarbij de criteria zonder enige aanpassing in productiemethoden gehaald kunnen worden door sojaproductenten, en het bijvoorbeeld doorgaande ontbossing toestaat en geen pesticiden-reductie vereist. De RTRS-soja kan dus volgens hen op geen enkele manier ‘verantwoord’ genoemd kan worden. De sojasector zet echter in op standaarden die onder de RTRS-criteria liggen. Ondertussen blijft het areaal soja spectaculair groeien (met 300% tussen 1993 en 2013).
3. Europa is slechts voor 25% zelfvoorzienend in plantaardige eiwitten. Het is echter mogelijk de productie van Europese eiwitten drastisch te verhogen. Er zijn voldoende alternatieve gewassen als Europese soja, lupine, erwten en bonen beschikbaar. Die kunnen echter nog niet concurreren

qua prijs met geïmporteerde soja. Tot 1994 werd de Europese teelt gestimuleerd via Europese productiesubsidies en tot 1962 werd de eiwitmarkt beschermd met importheffingen. Beiden werden onder druk van de VS afgeschaft. Deze problematiek kan alleen effectief worden aangepakt als de overheid weer overgaat op marktregulering en stimulerende maatregelen.

Meer informatie

- Artikel 'Biotech lobby's push for new GMOs to escape regulation', <http://corporateeurope.org/food-and-agriculture/2016/02/biotech-lobby-push-new-gmos-escape-regulation>
- Website Gifsoja, <http://www.gifsoja.nl/>
- Artikel 'Riding the wave of sustainable commodity sourcing - Review of the Sustainable Trade Initiative IDH 2008-2013', <http://www.iob-evaluatie.nl/sites/iob-evaluatie.nl/files/Riding%20the%20wave%20of%20sustainable%20commodity%20sourcing%20%E2%80%93%20Review%20of%20the%20Sustainable%20Trade%20Initiative%20IDH%202008-2013.pdf>
- Blog, 'Argentinië, de Soja Republiek', <http://www.mo.be/fr/node/39909>
- Artikel 'Verduurzaming van internationale handelsketens - Voortgang, effecten en perspectieven', http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/PBL_2013_Verduurzaming%20van%20handelsketens_630.pdf
- Artikel 'Erkenning voor meer Europees eiwit', <http://www.nav.nl/2013/06/erkenning-voor-meer-europees-eiwit/>
- Website Nederlandse Soja-coalitie, <http://soycoalition.org/>
- Artikel 'Soja barometer 2014', http://www.bothends.org/uploaded_files/document/Soja_Barometer_2014_NL.pdf